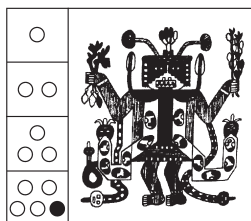

1

ZMEŇ SMER A VRÁŤ SA NA SVOJU CESTU

Niekde na hranici sna a reality som začul hlas letušky, ktorý cez reproduktor lietadla najskôr po španielsky a potom po anglicky oznamoval: „Vážení cestujúci, blížime sa k náhornej plošine Arequipa, o desať minút pristaneme na letisku Rodríguez Ballón. Teplota vzduchu je 18 °C, nadmorská výška mesta je 2 279 metrov. Prosíme, aby ste vrátili sedadlá do pôvodnej polohy a pripútali sa.“

S námahou som sa odlepil od operadla a nahol sa k okienku. Lietadlo sa ako obrovský striebristý vták s rozprestretými krídlami rýchlo približovalo k mestu. Pred unavenými očami sa mi vynorili vysoké sivé hory bez akejkoľvek zelene. Pozoroval som biele končiare Pichu Pichu, Chachani, Putina, ľudia ho nazývali aj Misti, čnejúce sa nad mestom Arequipa ako kamenná stráž. Dôverne som ich poznal, keďže som v meste, ktoré vyrástlo uprostred púšte, strávil dlhé roky. Nehostinnú krajinu potom vystriedala smaragdovozelená prikrývka arequipského vidieka zavlažovaného riekou Rio Chili – tenkým strieborným hadom, ktorý je zdrojom obživy pre viac

ako pol milióna ľudí. Z výšky sa krajina javila ako viacfarebná šachovnica: žltá kukurica a pšenica, tmavozelená lucerna, svetlozelená zelenina a svetloružový cesnak a cibuľa.

Konečne sa predou mnou ukázala Arequipa! So zmesou bolesti a radosti som hľadel na rýchlo miznúce strechy domov pred mojimi očami, ktoré zmáhala únava a ledva som ich držal otvorené. Kým lietadlo s ťažkosťami pristávalo, v hlave som si prehrával, čo ma čaká, keď lietadlo pristane. Bol som dohodnutý s jedným priateľom, že ma príde vyzdvihnúť. No bude ma na letisku čakať? Obával som sa, čo ak nepríde. Necítil som sa najlepšie a sotva som vládol stáť na nohách.

Posledné letné mesiace som balansoval na hranici života a smrti. Lekári mi už nedávali žiadnu nádej. Rozhodol som sa podniknúť túto cestu, aby som nasledoval starú indiánsku tradíciu: chcel som svoje telo uložiť na večný odpočinok na mieste, kde som sa narodil. Čo mi ostávalo? Bol som vážne chorý. Ušetrené peniaze mi stačili presne na pokrytie výdavkov na cestu do rodnej dedinky v kaňone Colca. Nachádzala sa na úpätí vrchu v nadmorskej výške 3 650 metrov. Uchovával som si maličkú nádej, že naposledy uvidím svoju krajinu, rozlúčim sa s rodinou, že budem počuť smiech bežných ľudí, dýchať vzduch a vôňu miest, kde som strávil detstvo, ako mnoho ďalších domorodcov, ktorí vyrastali v horách. Mojm jediným želaním bolo vrátiť sa do rodnej krajiny, zatvoriť oči, zaspáť dlhým spánkom a nechať odpočívať svoje kosti vedľa predkov, ktorí tam už dávno spia večným spánkom...

Myšlienky mi prerušili štyri ruky, ktoré ma zdvihli zo sedadla, položili na nosidlá a odniesli z lietadla.

Lúče horúceho arequipského slnka ma pálili na tvári a oslepili ma. Kým ma odnášali do haly, ako vo sne ku mne pri-

stúpil môj priateľ Lucio. Čakal na mňa. Láskyplne i smutne zároveň ma objal.

„Mamani, priateľ môj,“ povedal a udivene sa na mňa pozrel. „Bratku, čo sa ti stalo? Čo ti je?“ Chcel ešte niečo povedať, no len sa na mňa usmial a mlčal.

Po dlhej namáhavej ceste sme prišli na parkovisko a Lucio povedal ošetrovateľom: „Dajte ho sem do auta. Opatrne, prosím.“ Pozorne ma sledoval a snažil sa prísť na to, aké zlo ma ničí. Nechcel veriť tomu, čo vidí. Z priateľa, ktorého roky poznal, ostala už len kosť a koža.

„Dúfam, že ti je pohodlne. Počuješ ma, Mamani?“ spýtal sa, keď mi pomáhal usadiť sa.

Prikývol som. Nedokázal som ani rozprávať. Vynaložil som veľké úsilie a podal mu ruku. Myslel som mal zastretú, akoby som bol opitý. Odkedy som vystúpil z lietadla, cítil som nesmierne závraty a bolesť. Hoci stál vedľa mňa, jeho hlas som počul akoby z diaľky. Namáhavo som zastonal: „Ďakujem za pomoc, Lucio... Prepáč, že máš so mnou také starosti.“

„Netráp sa, na to sú priatelia,“ odvetil a zatvoril dvere. Krátko nato sme už autom uháňali smerom do centra. Býval v útulnom dome v obytnej štvrti.

Obaja sme boli ticho, on šoféroval a ja som sa snažil čo najpohodľnejšie oprieť, aby som vydržal jazdu.

Cestou som sa v myšlienkach vrátil do čias, keď som spoznal Lucia. Boli sme študenti. Ja som vtedy zažíval veľmi ťažké obdobie. Nastúpil som do školy, kde som nikoho nepoznal. Všetkých som vtedy videl po prvýkrát a Lucio mi ako prvý ponúkol, aby som si sadol vedľa neho. Odvtedy sa z nás stali priatelia. Vždy keď som vošiel do auly, všetci si začali šepkať. Prirodzene, bol som jediný Indián v triede so samými belochmi a miešancami.

V tých časoch sa v mestách ako Arequipa otvorene prejavovala rasová diskriminácia. Indiánov na mnohých miestach neprijímali s otvorenou náručou. Otec mi rozprával, ako pred šesťdesiatimi rokmi nemohol v „bielom meste“ bývať žiadny Indián. Mesto dostalo túto prezývku podľa domov, ktoré boli postavené z bielych kvádrov sopečnej horniny, nazývanej aj *sillar*¹. Zároveň tu v čase kolonizácie bolo najvyššie zastúpenie Španielov a kreolov. Indiáni tvorili len malú časť obyvateľstva a vykonávali predovšetkým podradné a nedôstojné práce.

V nasledujúcom období trápilo južné krajiny Peru sucho trvajúce niekoľko rokov. Spôsobilo hladomor, ktorý sužoval regióny Cusco, Apurímac, Puno a niektoré oblasti Arequipy. Mnohí domorodí Indiáni boli nútení presunúť sa z vidieka do mesta, aby prežili. Tak prišla do Arequipy aj moja rodina. Väčšine bielej a kreolskej populácie sa to však nepáčilo.

Tam uprostred púšte, vysoko nad kopcami, sme si my Indiáni, najmä Kečuovia a Aymarovia, postavili svoje jednoduché príbytky a prežili napriek rasovej nenávisti.

„Indiáni! Vypadnite a vráťte sa, odkiaľ ste prišli,“ opakovali neustále ľudia v meste. My sme však sklonili hlavy, mlčali a vytrvali. Niektorí Indiáni sa prispôbobi podradným a nedôstojným prácam, iní sa stali podomovými predajcami a niektorí pracovali len príležitostne. Všetci sme boli chudobní a nevzdelaní, pretože v tom čase boli vysoké školy vyhradené len pre deti belochovo a miešancov a do školy museli byť študenti oblečení „európsky“. Nám Indiánom dovolili nanajvýš naučiť sa čítať a písať v štátnych základných školách v biednych podmienkach a s nedostatočne platenými učiteľmi. Tam sme sa naučili hovoriť a písať po španielsky, vysvetlili nám základy vedy a umenia a vštepovali nám

1 Sillar: hranatý, brúsený kameň sopečného pôvodu